

Список літератури

1. Витязь П. А. Теория и практика газоплазменного напыления / П. А. Витязь, В. С. Ивашко. – Минск : Наука, 1993. – 285 с.
2. Тушинский Л. И. Исследование структуры и физико-механических свойств покрытий / Л. И. Тушинский, А. В. Плохов. – Новосибирск : Наука, 1986. – 196 с.
3. Радько І. П. Формування покриття композиційних контакт-деталей та дослідження на міцність зчеплення в процесі напылення / І. П. Радько // Праці ТДАУ. – 2013. – Вип. 13, т. 4. – С. 44–52.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПЕРЕХОДНОЙ ЗОНЫ МЕТАЛЛОПОКРЫТИЯ ПРИ ВОССТАНОВЛЕНИИ КОНТАКТНЫХ УЗЛОВ ЭЛЕКТРИЧЕСКИХ АППАРАТОВ

И. П. Радько

Аннотация. Представлены результаты исследования переходной зоны напыленных контактных материалов в результате восстановления контактных узлов электрических аппаратов.

Ключевые слова: контакт, переходная зона, напыление, покрытие, микроструктура.

STUDY OF TRANSITION ZONE METAL PLATING IN RECOVERY CONTACT ASSEMBLIES OF ELECTRICAL APPLIANCES

I. Radko

Annotation. The research results of the transition zone of sprayed contact materials in the recovery of contact nodes of electrical apparatus are presented.

Key words: contact, transition zone, spraying, recovery, microstructure.

УДК 631.362.3:631.1

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕМІШУВАННЯ НАСІННЯ У КВАЗІ-СТАЦІОНАРНОМУ ПОТОЦІ ПРИ ОПТИЧНІЙ СТИМУЛЯЦІЇ

О. І. Романенко, асистент

Л. С. Червінський, доктор технічних наук

e-mail: lchervinsky@gmail.com

Анотація. Обґрунтовано параметри повітряного каналу і режими роботи пневмозмішувача. Розроблено математичну модель процесу перемішування насіння під час його передпосівної обробки.

Ключові слова: аеродинамічні параметри, режим роботи, процес опромінювання, насіння.

Для обґрунтування параметрів повітряного каналу і режимів роботи пневмозмішувача, необхідно врахувати всі сили, які діють на насіння та епюри швидкостей повітряного потоку по перерізу каналу. Вони повинні відповідати турбулентному повітряному потоку достатньому для піднімання і обертання окремої насінини [2, 4, 6].

Мета досліджень – обґрунтування параметрів повітряного каналу та режиму перемішування насіння огірка в квазістаціонарному повітряному потоці в процесі оптичного опромінювання.

Матеріали та методика досліджень. У дослідженні використовуються закони та засоби дослідження аеродинамічних властивостей насіння при вільному падінні в повітряному середовищі.

Результати досліджень. У подібних задачах приймається ступеневий закон розподілення повітряного потоку по перерізу каналу. Тоді епюра швидкості повітряного потоку в каналі (рис.1) на відрізку $0 \leq x \leq b_0$ опишеться рівнянням

$$\vec{V} = V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \vec{i}, \quad (1)$$

де b_0 – відстань від осі каналу до стінки;

$\vec{i}$ – одиничний вектор по осі Y.

При такому законі розподілення швидкостей виникає градієнт $\text{grad}V$ повітряного потоку, який приводить до виникнення бічних сил, що діють на насінину та приводять до її обертання.

При викиданні насінини у вертикальний повітряний потік, діючі на частинку сили можна звести до узагальнюючого вектора сил $\vec{P}$ і головного моменту сил $\vec{M}$. Складовими силами узагальнюючого вектора, у нашому випадку, є сила тяжіння $\vec{G} = m\vec{g}$, сила опору повітряного потоку $\vec{R}$ та бічні сили, одна з яких $\vec{\Pi}_1$ – виникає від градієнта $\text{grad}V$ повітряного потоку, який обтікає частинку, а інша $\vec{\Pi}_2$ – виникає від обертання насінини, яка обтікається повітряним потоком (згідно з ефектом Магнуса). [1]

Для правильного вибору напрямку діючих сил і реалізації вищевказаного необхідно спільно розглядати графічний план швидкостей насінини і схему діючих сил.

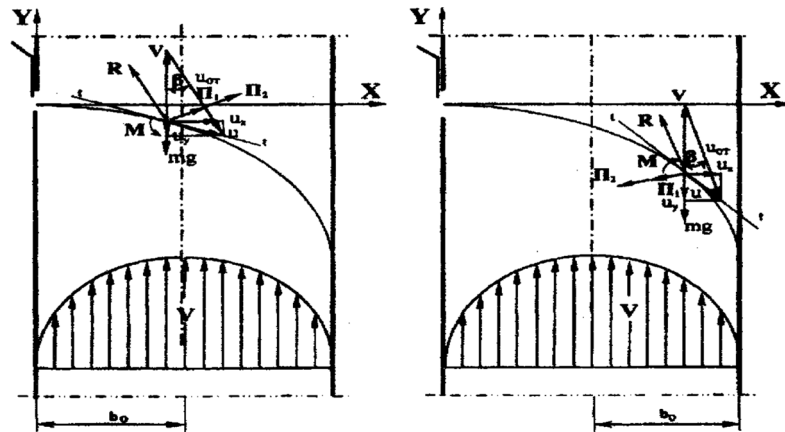
План швидкостей та схема сил, що діють на насінину, подано на рис. 1.

Сила опору повітряного потоку $\vec{R}$ (сила реакції повітря) спрямована в бік, протилежний відносній швидкості насінини, а бокові сили спрямовані перпендикулярно відносній швидкості в напрямку, показаному на рис. 1.

Таким чином, відносну швидкість насінини в повітряному потоці на відрізку $0 \leq x \leq b_0$ знайдемо з прямокутного трикутника плану швидкостей (рис. 1)

$$u_{\text{от}} = \sqrt{(V \pm u_y)^2 + u_x^2}. \quad (2)$$

Причому, якщо швидкість витання насінини більша за швидкість повітряного потоку й насінина падає вниз – поперед u_y ставиться знак «+», у протилежному випадку ставиться знак «-».

Рис. 1. План швидкостей та схема сил, що діють на насінину в повітряному потоці: – швидкість повітряного потоку; – швидкість насінини та її проєкції u_x , u_y на осі координат; V – відносна швидкість насінини в повітряному потоці; t – дотична до траєкторії польоту насінини в розглянутій точці

Рівняння руху насінини у квазістаціонарному повітряному потоці по проєкціях на осі координат з урахуванням бокових сил і моменту сил, що діють на насінину, матиме вигляд:

$$\begin{aligned} & \text{—} \\ & \text{—} \\ & \text{—} \end{aligned} \tag{3}$$

де m – маса насінини; t – час;
 J – момент інерції насінини;
 ω – кутова швидкість насінини;
 r – радіус-вектор від початку координат XOY , пов'язаний з насіниною, m ;
 β – кут, який визначає напрямок відносної швидкості насінини до напрямку зовнішнього потоку.

Оскільки насінина огірка не має сферичної форми, то її частота обертання буде набагато вища, ніж частота обертання кулястої насінини. А отже, кінематика й динаміка руху насінини в повітряному потоці будуть іншими, ніж у кулькової чи циліндроподібної насінини. Тому при виведенні системи рівнянь руху розглядаємо конкретно насіння огірка з його геометричними та аеродинамічними характеристиками. На рис. 2 зображено форму будови насінини огірка з її «міделевим» перетином S_x , S_y , S_z по ортогональних площинах.

Унаслідок дії бічних сил у піднімаючому потоці повітря, насінина не може займати в ньому постійного та визначеного місця по відношенню до напрямку швидкості потоку. Орієнтація її в потоці буде постійно змінюватися. З цієї причини, буде змінюватися площа «міделевого» перерізу та коефіцієнт парусності. Основні розміри, «міделеві» перерізи та маса трьох типів насінин, з якими проводили дослідження, подані в табл. 1. При описуванні аеродинамічних властивостей насіння потрібно визначати коефіцієнт парусності перед коефіцієнтом аеродинамічного опору, тому що саме цей

показник є найбільш інформативним і фігурує в довідковій літературі по насінню. Тому силу опору визначаємо зі співвідношення [1, 3]

де k_n – коефіцієнт парусності, величина якого визначається експериментально для насіння всіх сільськогосподарських культур.

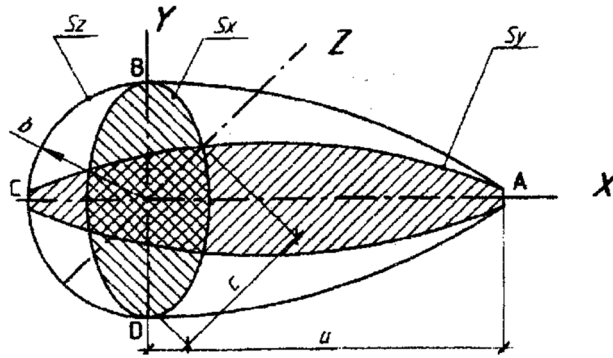

Рис. 2. Форма будови насінини огірка

Проекції сили опору R_x R_y на осі координат визначаються виразами

Параметри	Одиниці вимірювання	Тип насінин		
		№ 1	№ 2	№ 3
		a	мм	7,17
b	мм	2,39	2,66	2,93
c	мм	2,81	3,1	3,56
S_x	мм ²	10,55	12,95	16,38
S_y	мм ²	21,1	25,93	32,91
S_z	мм ²	35,81	44,5	54,17
τ	г	0,047	0,058	0,070

Проекція відносно швидкості насінини на осі x та y визначається з плану швидкостей (рис. 1) із урахуванням значення швидкості потоку за виразом

$$; \tag{7}$$

$$- \tag{8}$$

Силу опору в розгорненому вигляді визначаємо з відношення (8), підставляючи значення відносної швидкості насінини в повітряному потоці з виразу (4).

Таким чином, у силу опору визначаємо зі співвідношення

$$- \tag{9}$$

Величина бічних сил, що діють на насінину, відповідно до теореми Н. Е. Жуковського, пропорційна відношній швидкості набігаючого потоку $\vec{u}_{от}$ та циркуляції Γ , тобто

$$\vec{\Pi} = \rho \vec{u}_{от} \Gamma. \quad (10)$$

де ρ – густина повітря.

Циркуляція швидкісного поля визначається криволінійним інтегралом

$$\Gamma_1 = \oint u_{0x} dx + u_{0y} = \int_0^{2\pi} \{u_{0x}[x(\alpha), y(\alpha)]\dot{x}(\alpha) + u_{0y}[x(\alpha), y(\alpha)]\dot{y}(\alpha)\} d\alpha. \quad (11)$$

де u_{0x} , u_{0y} – проекція відносної швидкості насінини;

α – кутова координата точки контуру обтікання (кут Ейлера, кут повороту насінини).

Циркуляцію швидкості Γ_1 , Γ_2 повітряного потоку по контуру насінини огірка визначаємо криволінійним інтегралом за методикою Ф. Г. Зуєва [1, 3] для випадку циркуляції швидкості:

$$\Gamma_1 = C \frac{\pi}{2} (a^2 + b^2) = \frac{\pi V_{\max}}{14 b_0^{1/7} x^{6/7}} (a^2 + b^2) \quad (12)$$

$$\Gamma_2 = \pi (a^2 + b^2) \omega. \quad (13)$$

Тоді з рівняння (10), підставляючи значення проекції відношніх швидкостей насінини (8), (9) та циркуляції швидкості Γ_1 , Γ_2 повітряного потоку (12), (13) отримуємо значення проекцій бокових сил відповідно на осі координат

$$\Pi_{1x} = \frac{\rho \pi}{14} (a^2 + b^2) \frac{V_{\max}}{b_0^{1/7} x^{6/7}} \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \pm u_y \right]; \quad (14)$$

$$\Pi_{1y} = \frac{\rho \pi}{14} (a^2 + b^2) \frac{V_{\max}}{b_0^{1/7} x^{6/7}} u_x; \quad (15)$$

$$\Pi_{2x} = \pi \rho (a^2 + b^2) \omega \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \pm u_y \right]; \quad (16)$$

$$\Pi_{2y} = \pi \rho (a^2 + b^2) \omega u_x. \quad (17)$$

Оскільки напрямки дії сил проходять через центр маси насінини то величина моменту, що діє на насінину визначається силою аеродинамічного опору та плечем її прикладання відносно центра мас.

З урахуванням значення сили опору (9) сумарний момент сил, що діє на насінину дорівнює

$$M = l_c R = l_c m k_n \left\{ \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \pm u_y \right]^2 + u_x^2 \right\}, \quad (18)$$

де l_c – плече сили опору відносно центру мас насінини.

З векторної системи рівнянь (4) з урахуванням значень проекцій сил опору (5) і (6), проекцій відношніх швидкостей насінини (7), (8), проекцій бічних сил на осі координат (14) – (17) та моменту сили опору (18) отримуємо систему рівнянь руху насінини в проекціях на осі координат для першої половини каналу, що буде записано нижче.

При потраплянні насінини у верхню частину потоку (зміна координати центра маси насінини $x > b_0$) деякі сили змінюють свій напрямок (рис. 2) тому в рівняннях (10) перед виразом цих сил знак повинен бути змінений на протилежний. Змінюється напрямок складових Π_{1x} та Π_{2x} бічних сил. Проекція сили $\vec{\Pi}_2$ на вісь Y змінює знак при зміні напрямку кутової швидкості

або знака проекції відносної швидкості на вісь X, а проекція $\vec{\Pi}_2$ на вісь X змінює знак при зміні знака ω . Напрямок моменту сил при $x > b_0$ змінюється на протилежний, напрямок сили опору, що діє впродовж осі X, визначається знаком u_x . на відрізку $b_0 < x < 2b_0$ необхідна швидкість повітряного потоку описується рівнянням

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{du_x}{dt} = -k_n \sqrt{\left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} + u_y \right]^2 + u_x^2} u_x + \\ + \frac{\rho}{m} \frac{\pi V_{\max}}{14 b_0^{1/7} x^{6/7}} (a^2 + b^2) \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} + u_y \right] + \\ + \frac{\rho}{m} \pi (a^2 + b^2) \omega \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} + u_y \right]; \\ \frac{du_y}{dt} = k_n \sqrt{\left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} + u_y \right]^2 + u_x^2} + \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} + u_y \right] + \\ + \frac{\rho}{m} \frac{\pi V_{\max}}{14 b_0^{1/7} x^{6/7}} (a^2 + b^2) u_x + \frac{\rho}{m} \pi (a^2 + b^2) \omega u_x - g; \\ \frac{d\omega}{dt} = \frac{l_c m}{J} k_n \left\{ \left[V_{\max} \left(\frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \pm u_y \right]^2 + u_x^2 \right\}. \end{array} \right. \quad (19)$$

$$\vec{V} = V_{\max} \left(1 - \frac{x}{b_0} \right)^{1/7} \vec{i} \quad (20)$$

Початкові умови рішення даного рівняння для забезпечення квазі-стаціонарного повітряного потоку для рівномірного перемішування насіння повинні бути такими

$$t=1, x=0, y=0, u_x=u_{xH}, u_y=u_{yH}, \omega_H=0.$$

Висновки

1. Обґрунтовано й досліджено математичну модель руху насінини огірка в повітряному потоці, на основі якої встановлені співвідношення геометричних та аеродинамічних параметрів окремо взятих насінин, що уможлиблює обґрунтування параметрів роботи вентиляційної установки для створення квазістаціонарного повітряного потоку в масі насіння для його рівномірного перемішування під час передпосівної оптичної стимуляції.

2. У результаті численних дослідів математичної моделі, оптимізовано такі параметри: довжину вентиляційного каналу та технологічні режими: кут і швидкість обертання насінини, швидкість повітряного потоку залежно від виду насіння.

Список літератури

1. Безручкин И. П. Исследование аэродинамических свойств семян методом свободного падения в воздушной среде / И. П. Безручкин // Сельскохозяйственная машина. – 1936. – № 1. – С. 22–31.

2. Бутаков С. Е. Воздуховоды и вентиляторы. Аэродинамика вентиляторных установок / С. Е. Бутаков // М.-Свердловск : Машгиз, 1958. – 350 с.

3. Гортинский В. В. Процессы сепарирования на зерноперерабатывающих предприятиях / Гортинский В. В., Демский А. Б., Борискин М. А. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Колос, 1980. – 304 с.

4. Дзядзио А. М. Пневматический транспорт на зерноперерабатывающих предприятиях / А. М. Дзядзио, А. С. Кеммер. – М. : Колос, 1967. – 295 с.

5. Зуев Ф. Г. Пневматическое транспортирование на зерноперерабатывающих предприятиях / Ф. Г. Зуев. – М. : Колос, 1976. – 344 с.

6. Летошнев М. Н. Сельскохозяйственные машины. Теория, расчёт, проектирование и испытание / М. Н. Летошнев. – [3-е изд., перераб. и дополн.]. – М.-Л. : Сельхозлит., 1955. – 764 с.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ПЕРЕМЕШИВАНИЯ СЕМЯН В КВАЗИ-СТАЦИОНАРНОМ ПОТОКЕ ПРИ ОПТИЧЕСКОЙ СТИМУЛЯЦИИ

А. И. Романенко, Л. С. Червинский

Аннотация. Обоснованы параметры воздушного канала и режимы работы пневматического смесителя. Разработана математическая модель процесса перемешивания семян при их предпосевной обработке.

Ключевые слова: аэродинамические параметры, режим работы, процесс облучения, семена.

SIMULATION OF MIXING OF SEED IN THE QUASI-STEADY-STATE FLOW UPON OPTICAL STIMULATION

A. Romanenko, L. Chervinskiy

Annotation. The parameters of the air channel and modes pnevmozmishuvacha. A mathematical model of the process of mixing the seeds with the preplant seed treatment.

Key words: aerodynamic parameters, operation mode, irradiation process, the seeds.

УДК 681.513

АНАЛІТИЧНА МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПАРАМЕТРІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІД-РЕГУЛЯТОРІВ

*Ю. В. Шуруб, кандидат технічних наук
e-mail: nni.elektrik@gmail.com*

Анотація. Проведено дослідження та обґрунтування можливостей застосування аналітичних методів визначення параметрів налаштування регуляторів систем автоматичного керування технологічними процесами. Визначено області застосування різних типів регуляторів.

© Ю. В. Шуруб, 2015